

ITXURAK GORDEZKEKO LEGEA

JOSEP MURGADES

1983ko apirilaren 6an, Franco ondoko lehen autonomi hauteskundeak eta hiru urte geroago onartu zuen Kataluniako Parlamentuak hala deituriko hizkuntz normalizazioko legea.

Indar politiko desberdinengandik une hartan jaso zuen itxurazko ahobatekotasunak ez zituen ezkututzen, ordea, honen prestatze geldoaren gorabeherak. Alderdi desberdinen arteko adostasun arrunt zaila lortu behar izan zen, hasteko, eta horretarako eratu zen idazketa-batzordeak sortutako testuari Generalitatearen Kontsulta-Kontseiluak zenbait emendakin egin zizkion, Madrileko gobernuak lege hau Auzitegi Konstituzionalera errekurrituko zuen beldurrez, euskararen legeaz egin berria zuen bezala.

1981eko 23F-ak —adierazgarria honen garaikidetasuna hala deituriko 2.300en manifestuarekin gaztelania-hiztunen ustezko bereizkeriaz— eta honen ondorengo LOAPAk lege-ekarpen haren gaineraino luzatzen zuten beren itzala, ezbairik gabe; izan ere hitzaurreko zergatien azalpenean aitortzen zenez, «katalanaren erabilpenaren normalizazioa bultzatuz Kataluniako lurralde osoan, egungo hizkuntz desberdintasunak gainditzeko» xedea zuen, baina asmoz eta praktikaz, 1978ko Konstituzio espainiarreko 3. artikuluaaren halamoduzko islada izatera behartua zegoen, katalanari egokitua; honen arabera eta gaztelaniaren onura soilerako, «beste espainiar hizkuntzak» —bereizteke— menpeko eginez.

Hau zen —gaztelania edo espainola— estatuaren aginte-eremu barruko hizkuntza bakarra, bera zen «ezagutu» beharra zegokiona (anglizismo beldurgarria, bestalde) eta «espainol guztiek» erabilia izateko eskubidea zuena. «Elkarte Autonomo bakoitzeko» Estatutuei eskatzen zitzaien aurrikus zezatela beraiei zegozkien hizkuntzen ofizialtasuna. Ofizialtasuna, noski, era hertsiki metagarrian eta aukerakoan ulertzen zen, nahitaezko eta beharrezko bakar gisa berresten zen gaztelaniaren ondoan.

Katalanaren hizkuntz normalizazioko legeak, noski, espainiar Agiri Nagusiak eta, honen arabera, 1979ko Kataluniako Autonomi Estatutuak erabakitakoarekiko adostasunezko gehitzea bailitzan, legezko balio-agiri ofiziala ematen zion Printzerriko hizkuntza milurtekoari eta Felipe V.aren «Decreto de Nueva Planta»k 1716an, oinordetza-gerraren ondoren, kendu zion estatusa berreskuratzen zuen horrela; baina beste hau ere esan nahi zuen: indarrean zegoen demokrazi itxurako agintean sortutako autonomi aginte-instituzioek men egiten zutela, alegia, mendeetan arma-indarrez eta Estatuaren ideologi aparatuen bidez inposatua izan zen hizkuntza baten presentzia —katalanarena berarena baino «ofizialagoa», gainera— eztabaida gabeari eta ez-eztabaidagarriari.

Maniobrak 1932an zeukan antzeko aitzindaria, aurreko urtean ezarri zen espainiar Errepublikaren babespean sortutako Generalitateak, aldarrikatu zuen Estatutuan; baina alde

batekin, zeren eta Generalitate errepublikarrak ez zuen inoiz aurrikusi hizkuntzari buruzko lege-erabakiak lege *ad hoc* batez finkatzeko aukerarik; baina mende erdi bat geroago, gerrate-tik eta errepresio frankistatik, 50. hamarkadatik aurrerako hispanofonoen inmigrazio masibotik eta hirurogeiko ekonomi boom-etik ateratako Katalunia honek gaztelaniaren ukiezin-tasuna eta, honen onuratan eta herriko hizkuntzaren kaltetan, ondoriozko hizkuntz ordezkatzeko-prozesuaren jarraipena «bedein-katzera» deitua zegoen legea eman beharra sentituko zuen, botoa eman zioten eta gaur arte defendatzen jarraitu duten askoren borondaterik onena kontuan hartzen badugu ere.

Izan ere, hizkuntz normalizazioko legearen irakurraldi arre-tatsu baten ondoren zerbait argi geratzen bada, hauxe da: lege hori izan arren —edo baita berari esker ere—, lege-legezkoa izango dela Katalunian bizitzen jarraitzea, berena jotzen den hiz-kuntza ezagutzeke edota mesprextatuz. Etengabeak dira legea-ren idazkeran gaztelaniaren ofizialtasuna berresteko aipame-nak —katalanarenari berari egiten zaizkionak baino ugaria-goak—, «gaztelaniaren eta katalanaren erabilpen normal eta ofi-ziala bermatzea» dela legearen xedea dioten oinarri-aldarrika-penak, «hizkuntz arrazoiengatik ez bereizteko» eta adminis-trazioak legez bi hizkuntzak erabiltzeko deiak: *Diari Oficial de la Generalitat* bera ere katalanez eta gaztelaniaz argitaratu behar izateraino, gainera; era berean, oinarritzko heziketa oro-korreko ziurtagiria eskuratzeko, beharrezkoa da bi hizkun-tzen «ezagupide nahikoa» frogatzea (baldin eta ikasleak, nola-baiteko arrazoi larriren batengatik, katalana ez ikasteko bai-mena ez badu, behintzat), etab.

Alderantziz, legearen inolako artikulutan ez da katalana-rekiko beharrez mintzo, inongo ataletan ez da xedapenik ema-ten, pausoz pausoko bide geldo batez izango bada ere, espai-nola izan litekeen bezain hizkuntza beharrezkoa eta utziezina bihurtzeko.

Honek eraginda, jadanik garai hartan, legearen azken zirri-borroaren aurrean, hau esan ahal zuen arrazoi osoz, Bartze-lonako Unibertsitatean katalaneko katedraduna zen Joan Solàk: «una llei de vençuts per a vençuts» [garaituen legea

garaituentzat] (*El Món*, 1982.12.24) eta era honetan laburbildu i ironiaz: «El poble de Catalunya no podrà causar ni causarà cap molèstia a ningú raó de la defensa de la seva llengua. Aquesta defensa, l'assumirà ell tot sol, contracorrent com sempre i rasant-se la butxaca com sempre. (...) Des del problema que avui ens ocupa, caldrà concloure que l'Estat és l'organització que té la finalitat d'evitar molèsties a uns ciutadans a base de trepitjar uns altres ciutadans» [Kataluniako herriak ez dio eta ezingo dio inori eragozpenik eragin, bere hizkuntzaren babes-tea dela-eta. Babeste hau berak bakarrik hartuko du bere gain, uren kontra joanaz beti bezala eta poltsikoak harraskatuz beti bezala. (...) Gaur esku artean dugun arazoaz gero, ondorio hau atera beharko: Estatua hiritar batzuri eragozpenak uxatzeko erakundea dela alegia, beste hiritarrak hankapean hartuz].

Antzeko ironiaz zioen legea onartu eta egun batzuk gero ago Gironako Unibertsitatean hizkuntzalaritza erromanikoko irakasle den Xabier Lamuelak «Una llei possibilista» [Lege possibilista] izeneko artikuluan (*Avui*, 1983.04.19) eta «aquesta ficció d'igualtat [entre ambdues llengües] s'obté fent abstracció de l'àmbit de l'Estat, que, justament, a través de la Constitució, és el que obliga, omnipresent, a fer una llei possibilista, plena de limitacions que sovint fan reparèixer, insidiosament, la pressió de l'Estat en forma d'excepcions i de negociacions ulteriors» [bi hizkuntzen arteko berdintasun-fikzio hau Estatu-eremuaz abstrakzio eginez lortu da, bera delarik ere, hain zuzen, Konstituzioaren bitartez behartzen duena, orotan egonez, mugaz betetako lege possibilista bat egitera, salbuespen eta ondoriozko negoziazio-erara Estatuaren pisua maltzurki azalaraziz] salaketa egin eta gero, amaitzen zuen ez zuela pertsonalki lege honekiko ezadostasunik azalduko, baldin eta «Llei de regulació dels usos lingüístics a Catalunya» [Katalunian hizkuntz erabilpenak arautzeko legea] izena izan balu, edota, zergatien azalpenean, «aquesta llei es proposa de consagrar, d'acord amb la Constitució espanyola, la desigualtat entre la llengua castellana i la llengua catalana i d'aprofitar l'actual situació de tolerància per a difondre al màxim l'ús del català» argi eta garbi aitortu izan balu [lege honen xedea gaztelar eta

katalan hizkuntzen arteko desberdintasuna berrestea da, Konstituzio espainiarraren arabera, eta egungo tolerantzia-egoeraz baliatzea katalana ahalik eta gehien zabaltzeko].

Oraino esan dugunaren argitan, ulergarria egiten da legea, linguistikoki eta, gutxiago, politikoki erradikalak ez ziren aldeetatik katalanaren «despenalizazio» huts bezala aitortzea.

Izan ere, berari esker katalanei oroitarazten zitzairen, nola mendeetako erasoaren eta diktadura faxista joan berriaren ondoren —ez ahaztu helburu nagusietako bat nazio katalanaren kultur nortasun-arrasto oro (eta zer esan politikoz) behin-betiko ezabatzea zuela—, orain beren hizkuntzaz baliatzeko eskubideaz gozatzera igaro ziren, errepresalia basatien kalterik jasotzeko beldurrik gabe; nola eta beti beren hizkuntzaren ofizialtasun gaindiezina gaztelaniarekiko argi izanez gero, noski, eta honen erabilpen librea inolaz ere oztopatu gabe.

Legea *memento*-eginkizun bikoitza betetzera zetorren, beraz: katalan-hiztunen aurrean, ez zirela izango inolako delituren errudun beren hizkuntzaz baliatzeagatik; gaztelania-hiztunen aurrean, lasai bizitzen jarraitu ahalko zutela Katalunian, hizkuntzaz bertan txertatu beharrik gabe.

Katalanaz baliatzea edo hau ikastea, boluntarismo heretsienaren mugetan zokoratutako zerbait zen. Aipatu legeak ez zuen inolako gaitasunik behartzeko, ez ziren ezta aurrikusten ere, noski, zehapenak, betetzen ez zenerako. Kataluniako hizkuntz normalizazioko legea horixe zen besterik gabe: itxurak gordetzeko lege dotore bat, lehen mailako hiritarrak —gaztelania-hiztunak— beren hizkuntz pribilegioen ukiezintasunaz lasaitzeko eta bigarren mailako besteak —katalan-hiztunak— beren hizkuntzaren eskubide-urritasunaren legezkotasunaz kontsolatzeko. Legeak ez zuen inolaz ere aldatzen konstituzionalki bi hizkuntzen artean erabakia zegoen funtsezko aldea; hau da, gaztelania-hiztunek beti ahalko dutela, katalanezko testu edo egoera baten aurrean, defentsa-gabezia alegatu, eduki, ez dutelako inolako obligaziorik hura jakiteko, eta, gaztelaniaren erabilpena exigitu, beraz, katalan-hiztunek esku-bide bera ez duten bitartean, zeren eta behartuak baitaude

espainola «ezagutzero» eta, ondorioz, katalana babesik gabea bezain baztergarria gertatzen da, bien arteko edozein liskar-kasutan.

Aipatu legearen mugen arabera, Generalitateko «Direcció General de Política Lingüística»k zenbait sentsibilizazio-kanpaina egin beharra sentitu zuen, eta, asmo on eta guzti, ez zuten agerian jarri besterik egin, irrigarri izateraino, hala deituriko katalanaren «normalizazioa» bultzatzea nahi zuen lege-eskasia.

Honela zioen kanpaina haietako baten esloganak: «El català, cosa de tots» [Katalana, guztiona]. Honelako testuinguruetako *tothom* jatorraren ordeztasunak, *tots* honen erabilpenean egon daitekeen gramatika-akatsa alde batera utziz, mingarriena zera da: hain zuzen katalana ez zen huraxe eta indarrean zegoen lege-sareak —Konstituziotik hasi eta darabilgun legeraino— izaten eta ahal izaten eragozten zion huraxe bera zela harrokeriaz —erdi handiustez, erdi xalokeriaz— oihukatzen zena. *Wishful thinking*aren adibide berri bat, beraz, politika eragile eta eraginkorren ordeztasunak.

Beste bigarren kanpaina bati —aurrekoa bezain irrigarria eta katalanaren erabilpena boluntarismo triste baten esku zegoela adierazten zuena— ekin zitzaion «Depèn de tu» [Zure esku dago] lemapean. Norberaren esku dagoena, katalanaren edonongo erabilpena dela ulertzen da. Administrazio autonomikoaren oihutikoa zen, alor honetan gobernu gisa aritzeko bere ezina aitortuz eta, honenbestez, gogo oneko hiritarren eskuetan utziz funtsean eskumeneko agintearen egitekoa baino ez dena, hau da, hiritarren eskubideak bete daitezela zaintzea, alegia; baina hemen jendearen eramanpen-izpirituaren edo temakeria gutxi-asko patriotikoaren menpe egoteko gonbitea egingen zen. Beldurra eragiteko modukoa, edonolako administrazioetatik honelako eslogana aterako balitz, osasunari edo garrantziari dagozkionetan!

Gaur egun, hizkuntz normalizazioko legea indarrean jarri zela hamaika urte betetzen diren honetan, bidezkoa da gizarte-eremu nagusienetan izan duen eraginkortasunaz galdetzea.

Honela zioen 1990eko azkenera Lluís Jou notariak: «un dels punts en què tothom, sociolingüistes i fins i tot juristes, està d'acord és que el procés de normalització no ha obtingut pràcticament cap resultat en l'àmbit jurídic (...) el procés de normalització no ha fet cap avenç a la policia estatal (sí a les locals i l'autonòmica), ni a l'exèrcit, ni a la administració de justícia, ni als Registres de la Propietat i Mercantil, ni a la vida jurídica privada, inclosa tota la contractació i documentació notarial» (*Avui*, 1990.11.27) [den-denak, soziolinguistak eta legelariak berak ere, bat datozen gauza zera da: normalizazio-prozesuak ez duela inolako emaitzarik izan, esateko, zuzenbidearen alorrean (...) normalizazio-prozesuak ez du inolako aurrerabiderik egin ez polizia estatalean (bai, ordea, lokalean eta autonomikoan), ez armadan, ez justizi administrazioan, ez Merkataritza- eta Jabetza-Erregistroetan, ez lege-bizitza pribatuan, notaritzatako kontratu eta agiriak barru].

Hau jartzen zuen agerian iaz azken aldera beste notari batek, Josep M. Puig Salellasek, hizkuntz jurisprudentzian agian adituena denak: «ni el català és la llengua pròpia de l'àmbit jurídic ni, de fet —és a dir, més enllà de norma—, és oficial al nivell que ho és l'espanyol. Pràcticament, no es dicten sentències en català, fins i tot en el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya; és irrellevant el nombre de documents notariaus que es fan en català i, finalment, aquesta llengua senzillament és bandejada en els assentaments dels registres de dependència estatal» (*Avui*, 1993.12.01) [katalana ez da ez zuzenbide-arloko hizkuntza propioa, ez egitez —hau da, araua baino haruntzago— ofiziala ere, espainola den mailan. Esaterako, ez da epairik ematen katalanez, ezta Kataluniako Auzitegi Gorenean ere; ezerezaren pareko dira katalanez ematen diren notaritza-agiriak eta, azkenik, hizkuntza hau ezezaguna da, besterik gabe, estatuaren menpeko erregistro-izendapenerako bulegoetan].

Zer iruzkindu beharrik ere ez dago honetaz.

Esan beharrik ere ba ote dago enpresa- eta merkataritza-alorrean egoera ez dela, hain zuzen, hobea? Estatu mailan zabaldua dagoen almagaz handi baten «elebitartzea» —hau da, ukoe-

zinezko gaztelaniaren parekotasunez onartzea katalana— *Crida en defensa de la llengua, de la cultura i de la nació catalanes*-eko [Hizkuntza, kultura eta nazio katalanen defentsarako oihu] gazteen (nazionalismo erradikaleko halamoduzko almogáver-en) ekintza-kanpaina ikusgarri bati esker lortu zen; paradoxaz, gainera, arrazoia eman zioten zakarki Generalitateko gobernuan dagoen alderdi nazionalista moderatuari: gerrilari bilakatutako hiritarren ahalegin abertzale gogorraren esku zegoela, benetan, normalizazioa. Gainontzean, Printzerriko ekonomi eta finantza-bizitza lantzen den hizkuntza espainola da, erabateko lehentasunez. Bada aldi bat *Crida* desegin zela, Esquerra Republicana de Catalunya alderdian sartuz ofiziosoki, eta alderdiak, badakigu, abertzaleenak direla aldarrikatu arren, oso kontuz ibili ohi dira indarrean dauden legeak ez hausteko.

Badira, alabaina, juridikoki eman gabeko beste lege batzuk, gutxiago errespetatzen ez direnak hori dela-eta, lege-kodean daudenak baino ere gehiago baizik; eta horiek, erregimen kapitalista bati dagokionez, merkatu-lege ahalguztidunak dira.

Legeon izenean darrai gaur egun ere espainolak dagien katalanaren fagozitazio-prozesu geldiezina. Gai honen inguruko aipamen hau egitearen adibide berria, hizkuntzaren funtzionamendu-eremu nagusienetako honi dagokion gaurkotasunezko albiste batetik atera dugu: edonon diren gizarte-komunikabideak, alegia. Hauen etorrerak katalanez, Catalunya Ràdio eta TV3 sortuz (hauek ere 1983an), erabateko aldaketa ekarri zuen ordurarte herriko hizkuntzan zegoen irratietako eta ikus-entzunezko eskaintza urrian. Esan ere egin zen Dallas telesaila katalanera bikoizteak gehiago egiten zuela hizkuntza ~~ren~~ alde, edozein normalizazioko legek eta horrek eta beroretan egindako irakaskuntza-iharduerak baino. Urte gutxira etorri ziren baita telebista-kate pribatuak ere eta ikus-entzunezko ikuspegitik zegoen oreka galdu egin zen berriro, gaztelaniaren onura garbi-garbian eta ondoriozko katalanaren galaran. Hona beraz azken apirilaren 14an, kontuan hartuz aipatu kateok ez dutela utzi, pribatuak izan arren, titularitate publikoa, non Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya talde par-

lamentarioak Diputatuen Kongresuan ez-legezko proposamen bat aurkeztu zuen, bi urteren buruan telebista-kateok beren programazioaren %50a autonomi elkarte historikoak deitzen direnen (Katalunia, Euskal Herria eta Galiziaren) hizkuntza ofizialkideetan eman zezaten. Gehiengoa osatzen duten indar politikoez, Talde Sozialistak eta Alderdi Popularrak, ez zuten proposamena onartu, merkatuaren liberalizazioa eta eskuhartze politikorik ez izatea hizkuntz aldaketa horretan argudiatuz. Hau da, kapitalismoaren demokrazia formala frankismoaren diktaduraren Estatuko hizkuntza ez-espainolen menperatzeko eta, epe luzean, galarazteko xede historiko beraren zerbitzura.

Aitortu beharra dago, hala ere, badela gizarte-eremu bat katalana era aipagarrian egotea eta horren bidez hedatzea bideratzeko, gutxieneko lege-babesa eman duena. Eskola-eremua da, noski; normalizazioko legeak, 14.5 artikuluan, honetarako, ondo asmatuz, hizkuntzaren arabera ikasleak ikastetxe desberdinetan banatzea ezesten zuen; hau da, hizkuntza/hezkuntza *apartheid* sistema bat ezartzeko arriskuari aurrea hartzen zion. Hizkuntz inmertsioko politika ez zen, orduan, aipatu legezko erabakien ondorio praktikoa besterik, biztanlegoan erdia aloglota den eta bertako hizkuntza edonon menpeko-egoera garbian dagoen herri baten erdian.

Eskola-eremua, beraz, aurrikuspen hari eskerrak, dugu neurri handi batean espainolaren erabateko nagusitasuna katalanaren gainetik erakusten ez duen bakarra. Honegatik, honexegatik hain zuzen, azken udazkenaz gero inperialismo espainolak normalizazio-legearen aurka zabaldu duen ofentsibak Generalitateak eskolan duen hizkuntz politikaren deskalifikapenari ekin dio bereziki.

Asko da ofentsiba honetaz esan litekeena. Hala nola 93ko ekainaren 6ko hauteskundeei eta ondorengo hitzarmen-jokoari lotutako ustezko koiunturalitatea; zentzu honetan, badirudi ez dela ezinezkoa indar garailea PP izan balitz eta, hori dela-eta, era berean, Convergència i Unióren laguntza izan balu, PSOE izango zela difamazio-kanpainari ekingo ziona, popularrek orain duten pareko berotasunaz. Orkestazio honen azpiegituran dagoena zera da: gizarte espainolaren etengabeko katalanofobia.

Edozein aitzakia da ona, bere atzerapenagatik konplexupean dagoen eta duela gutxi arte iragan kolonial beltz baten galga feudalizatzaillea kendu ezinik zebilen herri baten betiko gorrotoak unean uneko «bestearen aurka —katalanen eta euskaldunen aurka bereziki— pizteko.

Polemikan erabiltzen diren argudioak, ohizkoenetatik hasi eta eraso-xede berberen zerbitzuan erabilitako hitz ederren nola edo halako *aggiornamento*-gaitasun zinikoa gutxienik erakusten duten besteetara doazenak dira.

Haien artean, betiko leloa den espainolaren unibertsaltasuna ~~rena~~ daukagu; mekanizismo baldarrezko argudioa, zere n eta ezkutatu egin nahi baitu errealitate triste hau: espainola dela seguruenik —hizkuntzarik mintzatuenen artean, noski— analfabeto-kopururik handiena duena eta nazioko hizkuntza ofiziala ez den munduko inon ez duela harreman-baliorik *lingua franca* gisa.

Planteamendu kuantitatibo honek berez duen darwinismoak, bestalde, batazbeste alda daitezkeen ondorioak ditu, egon, beti baitago arrain handiagoren bat bera adinakoa ez dena jateko prest, Hego Amerikako eskualde askotan espainolak ingelesaren aurrean egin duen atzerakadak erakusten duenez. Zer dela-eta, orduan, gezurrezko unibertsaltasun baten aitzakitan, txikia liluratu nahi hori, baldin eta honen baitan bere buruaren aurkako gorroto maltzuraren birusa sartzeko eta honela haren despertsionalizatzea, gero lodiaren urdailean —kasu honetan, aipatua bezain hutsala den «Hispanitatea»ren magma amorfoan— irensteko asmoz ez bada?

Argudio berriagoen artean, katalanen erresistentzialismo historikoak duela gutxi arte zuen indar legitimatzailearen inguruan diskurtso espainolistak egiten duen gehiegizko bereganatzea daukagu. Espainolaren nahi adinako inposaketa bidegabearen aurrean irakaskuntza «la lengua del poble»n —herriaren hizkuntzan—, hau da, katalanez egin ahal izatea errebindikatzea zen, jakina denez. 50. eta 60. hamarkadetako migrazio handien eta garai berean katalana zen ororen aurkako giro errepresibo publikoan gertatutako telebistaren etorreraren

on doren, Printzerriko batezbesteko biztanlegoaren erdiak gaur ohizko hizkuntza gisa gaztelania duen neurrian, hizkuntz inperialismo espainiarrek Troiako zaldiaren antzera erabiltzen du jende hispanofono on guzti hori, horrela gizarte katalanaren normalizazio-bidea oztopatzeko.

Hauen ustez, beraz, ABCren lehen orrialde antologiko batean (1993.09.12koan) ematen denez, Kataluniako hizkuntz egoera «Francorekin bezalakoa litzateke, baina alderantziz».

Lelokeria honek bi ihardespren jaso litzake, gutxienik. Aurrena eta errazena kontrargudio hau litzateke: gauzak horrela badira, zertan ziren, orduan, ABCkoak eta antzekoak nazio katalanarnaurkako etnozidio frankista gertatzen ari zenean? Ezer ez esaten, noski, bat baitzetozen berarekin. Une honetan aipatzen dituzte, itxurati, beraiek inoiz errespetatu ez dituzten giza eskubideak, prozesu honen ustezko kaltetu bezala agertzeko, borrero izateagatik aipagarriak izan direnean.

Bigarren ihardespena da, alabaina, egiaz axola dena. Kontuan harturik gaztelania gaur egun, baita Katalunian ere, osmosi huts-hutsez ikasten dela, nabarmenki hispanizatua dagoen ingurunearen baitan —*mass-mediata*ko gehienek eta administrazioko, epaitegietako eta finantzetako gainerako agente-guneek, nahiz elkarte gaztelania-hiztuneko kideen arteko edo hauekiko harremanek sortzen dutena, alegia—, eskolako hizkuntz inmertesia da presio hispanizatzaile honi aurre emateko eta eskolari, halaber, ematen zaion eginkizun gizarteratzailea katalanez neurri aipagarrian egin ahal izateko era bakarra.

Eta hortxe, azken atal honetantxe dago koxka. Gizarte industrial aurreratuan, hizkuntza lehen mailako tresna da, alde batera utziz oinarrizko komunikazio-erabilpenak, hiritarrak integratzeko eta, honenbestez, bazterrezinezko zerikusian, haiek bereizteko. Gizarteratze-hizkuntzan hauek azal dezaten ezagupide handi edo txikiagoen neurri berean izango dute, halaber, sozialki gehiago edo gutxiago igotzeko ahalbidea. Kondar-erabilpenetarako hizkuntza soil bihurtu nahi ez duen hizkuntza batek, gaur, hiritarren masa integratzeko eta, honen-

bestez, bereizteko gaitasuna izan beharra dauka. Edo alde-rantziz: haren baitan bereizpena egiteko gai eta, ondorioz, era-ginkorki integratzeko.

Horra hor zergatik inperialismo espainolaren halako eraso beldurgarria katalanak eskolan omen duen «gehiegizko» pre-sentziari. Haien ustez, hizkuntza honek ez du inolako gizarte-ratze-ahalmenik izan behar: ez biztanlego hispanofonoarenik, noski, ez jaiotzez edo inmigrazioz gizarte katalanera sartzen denarenik. Zeregin integratzaile/bereiztaile hori Gaztelako hiz-kuntzak, gero espainol ere deitzen zaionak, behar du soilki. Katalana, naturaltasunik funtsezkoenera mugaturik, irakasgai «maria» hutsal baten, argitalpen bat edo besteren eta irrati-tele-bistako zenbait kanalen mugetan hertsirik, tribalizazio-pro-zesu batera mugatu beharko litzateke, pertsona-kopuru kax-ka baten hizkuntza —iragan-minez direnena, abertzaleena, herritarrena— izan dadin; eta hori, zenbait egoera zehatzen esparruan bakar-bakarrik.

Azken hilabeteetako ofentsiba antikatalan honek nahikoa indar izan du, funtsean, ikusi dugunez, kalterik ezin egin duen eta duela hamaika urte Kataluniako legebiltzarrak aho batez onartu zuen legea, bapatean *sub iudice* eta Auzitegi Konstitu-zionalaren azterketaren zain jartzeko.

Litekeena da agian, egoera politiko espainolak datozen hila-beteetan eraman lezakeen bidearen arabera, lege-erakunde goren honek aipatu legearen konstituzionalitatearen aldeko epaia ematea. Baina hala eta guztiz ere, Espainia sakonak beste behin ekarri digun iskanbila honek lortuko du, segu-ruenik, normalizazioko legearen erreforma geldiaraztea. Proiektu honetaz mintzo ziren 90. hamarkadaren hasieratik, baita kata-lanismoak eratu eta amore-emaileenaren ordezkari zirenen artean ere, aitortu ez arren, jakinik lege zirtzil honek dituen mugak; hala-moduzko nazionalismoaren erakustokia apain-tzeko jaioa izanik, beste nazionalismoaren artilleria dialekti-koa eta errepresioegilea kargatuz amaitzea lortu baitu, herri honetan kalteak egiten dituen bakarrarena, alegia: «heroiak, konkistatzaileen eta santuen arraza» den betidaniko Espai-niarena.

Edozein izanik ere jazoera honen bukaera, hau da garrantzizko bakarra: gaur egungo hizkuntz ordezkatzeko prozesuaren iraulketa bidera lezakeen normalizazioko legea izango dela baliozko bakarra esateko adina argitasun eta ausardia izatea; katalana «normaltzea»k nahitaez espainola «desnormaltzea» adierazten duela onartzen duen legea, azken batean. Eta bete eta betearaziko duena. Bestela ez dago, epe luze edo laburra goan, hispanizazio huts eta erabatekoa baino beste etorkizunik.

Euskaratzailea:
ESTEBAN AGIRRE